

Jaarverslag Gemeentearchief

2024

www.zaanstad.nl

ZNSTD¹

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
2	Organisatie	3
3	Uitvoering van het toezicht	5
4	Beheer van archieven en collecties.....	7
5	Dienstverlening	11
6	Public relations	13
7	Educatie	20
8	Vrijwilligers.....	21

1 Inleiding

Zaanstad, 2 april 2025

De gemeentearchivaris brengt jaarlijks verslag uit aan het college over zijn werkzaamheden. Dat doet hij in twee aparte verslagen.

Het voorliggende verslag betreft het beheer van de overgebrachte archieven van de gemeente Zaanstad en haar voorgangers, die vallen onder de werking van de Archiefwet 1995, en de overige collecties.

Het andere verslag betreft het toezicht op het archief- en informatiemanagement van de gemeente Zaanstad. Voorheen bekend onder de titel Jaarverslag toezicht niet-overgebrachte archieven. Dat wordt u separaat toegezonden.

De verslagen geven tezamen invulling aan de Wet Generiek Toezicht (WGT). Hiermee kan het college verantwoording afleggen aan de raad. De rapportages dienen ook als systematische toezichtinformatie voor de provincie conform de Verordening Systematische Toezichtinformatie Noord-Holland.

J.C. van der Male

2 Organisatie

Het Gemeentearchief vervult drie functies, waarvan de eerste twee direct voortvloeien uit de Archiefwet 1995.

- Ten eerste beheert het Gemeentearchief de overgedragen archieven van de gemeente Zaanstad en haar voorgangers, van de gemeente Oostzaan en 12 waterschapsarchieven van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Deze archieven beslaan de periode 1395 – 1999.
- Ten tweede oefent de gemeentearchivaris toezicht uit op de zorg voor en het beheer van de niet-overgedragen archieven van de gemeenten Zaanstad en Oostzaan en van vier gemeenschappelijke regelingen, namelijk de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland, de GGD Zaanstreek-Waterland, Werkom en OVER-gemeenten.
- Ten derde fungeert het Gemeentearchief als regionaal-historisch centrum. De belangrijkste taken zijn het acquireren en beheren van een omvangrijke historische collectie van particuliere archieven, kerkarchieven, afbeeldingen, boeken en tijdschrift- en krantentitels, het verzorgen van een aanbod van cultuureducatie voor scholieren en volwassenen en het actief stimuleren van historisch onderzoek. De studiezaal is een werkplaats en trefpunt voor onderzoekers en historisch belangstellenden.

De gemeentearchivaris van Zaanstad is tevens benoemd als gemeentearchivaris van Oostzaan en van OVER-gemeenten. Daarnaast is hij, op grond van de artikel 40 van de Archiefwet 1995, aangewezen als archivaris van de GGD Zaanstreek-Waterland, de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland en Werkom.

Het Gemeentearchief maakte in 2024 onderdeel uit van het cluster Individuele Dienstverlening.

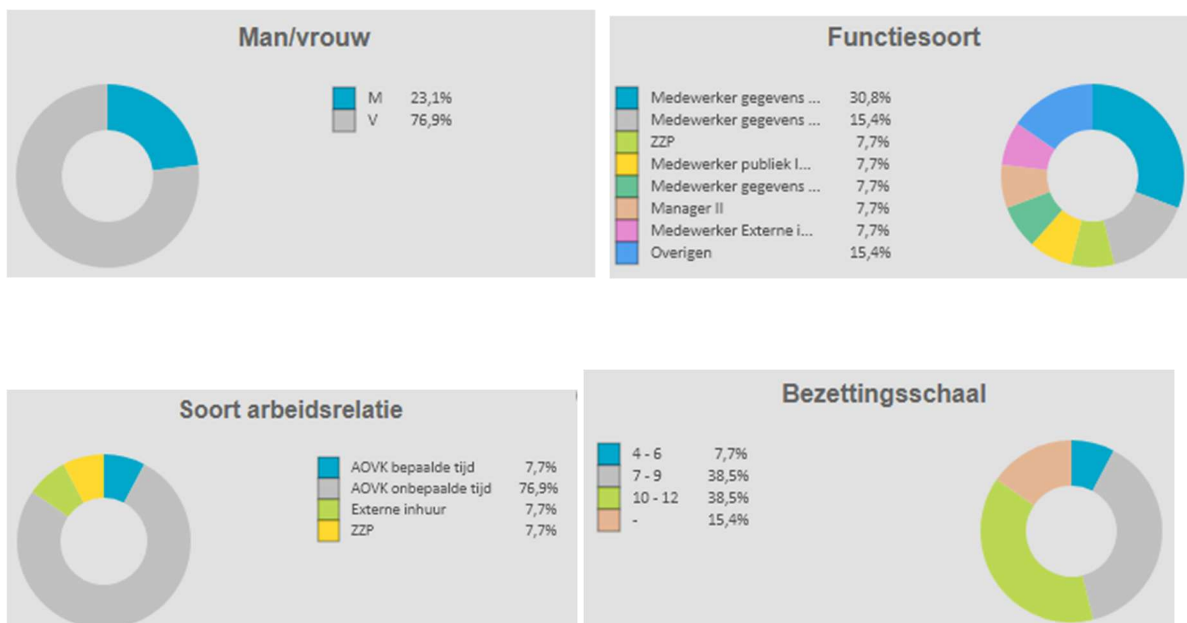
Bij het Gemeentearchief werkten per 31 december 2024 11 medewerkers op een vaste formatie van 10,44 fte.

Daarnaast waren er drie medewerkers tijdelijk gedetacheerd vanuit andere afdelingen, zij konden hier re-integreren na langdurige ziekte. Drie medewerkers werden tijdelijk ingehuurd. De achterliggende reden voor deze inhuur betrof deels hun bijzondere expertise en deels ondersteuning vanwege langdurige ziekte van één medewerker.

In april ronde Karlijn Hartog haar afstudeerstage voor de opleiding Cultureel Erfgoed aan de Reinwardt Academie af. Zij heeft een gedeelte van het archief van grafisch vormgever Swip Stolk geïnventariseerd.

Het ziekteverzuim op de afdeling over 2024 bedroeg 5,03%. Dat is ruim onder het gemiddelde verzuim binnen de hele organisatie van 7,9%.

(De aantallen in deze diagrammen betreffen ook de tijdelijke inhuur).

In verband met het pensioen van gemeentearchivaris F.J. Hoving is per 1 mei 2024 J.C. van der Male hem opgevolgd.

Medewerkers in tijdelijke dienst

Het hele jaar is Heleen Snuverink één dagdeel per week werkzaam geweest met het selecteren en beschrijven van de videocollectie als voorbereiding op digitalisering.

In het laatste kwartaal is Hester Wandel vanuit DocFactory 1 dag per week ingehuurd om te werken aan duidelijkheid rondom het eigenaarschap van de collectie Zaanlands Oudheidkundige Vereniging (ZOV). Hiermee geven we gevolg aan de overeenkomst die in het voorjaar is afgesloten met de ZOV ten aanzien van het beheer van de collectie.

In de maanden november en december is Roos de Vries 32u per week werkzaam geweest om bibliotheekaanwinsten in te schrijven in het collectiebeheerssysteem. Zij heeft ruim 400 titels ingevoerd, waarmee een achterstand, ontstaan door langdurige ziekte-uitval van de bibliothecaris, aanzienlijk is ingelopen.

Vrijwilligers

Per 31 december 2024 waren in totaal 50 vrijwilligers werkzaam voor de meest uiteenlopende werkzaamheden. In hoofdstuk 8 wordt nader ingegaan op hun bijdrage.

Nevenfuncties

De medewerkers van de afdeling vervulden *qualitate qua* de volgende nevenfuncties:

Jan van der Male	voorzitter jury Bredenhofprij lid Straatnamencommissie Zaanstad
Rob Lengers	secretaris Reint Laanfonds lid redactie tijdschrift Zaans Erfgoed

3 Uitvoering van het toezicht

De gemeentearchivaris is belast met het toezicht op het gebied van archiefzorg- en beheer bij de gemeenten Zaanstad en Oostzaan en bij de gemeenschappelijke regelingen die in Zaanstad gevestigd zijn. Dat zijn de Veiligheidsregio Zaanstreek-Waterland, Werkom en de GGD Zaanstreek-Waterland. Tevens oefent hij het toezicht uit op de gemeenschappelijke regeling OVER-gemeenten, waar Oostzaan deel van uitmaakt. Dit toezicht wordt in de praktijk uitgevoerd door de archiefinspecteur van het Gemeentearchief.

In februari werd de vacature voor archiefinspecteur ingevuld. Het verslag over het toezicht op het archief- en informatiemanagement in 2023 heeft zij in maart 2024 afgerond met behulp van een extern deskundige.

De werkzaamheden die volgen uit de uitoefening van het toezicht zijn:

- Inspecteren of de aangesloten overheidsorganisaties werken conform de Archiefwet 1995 en andere relevante regelgeving.
- Controleren van vernietigingslijsten, inventarissen en handboek vervanging die door beheerders van de niet overgedragen archieven worden toegepast. De gemeentearchivaris moet in diverse informatie- en archiefprocessen een machtiging of positief advies afgeven. De archiefinspecteur bereidt dit advies voor.
- Adviseren over de juiste toepassing van de Archiefwet- en regelgeving.
- Voorlichten over archief- en informatiemanagement.

Inspecteren

In 2024 zijn de volgende archiefinspecties uitgevoerd:

- Gemeente Zaanstad: een rechtmatigheidsinspectie op het archief- en informatiebeheer over het jaar 2023. Deze archiefinspectie is in samenwerking met een externe archiefinspecteur uitgevoerd.
- Werkom, het participatiebedrijf Zaanstreek Waterland: een rechtmatigheidsinspectie op het archief- en informatiebeheer.
- Veiligheidsregio Zaanstreek- Waterland: een rechtmatigheidsinspectie op het archief- en informatiebeheer.
- GGD Zaanstreek- Waterland: een rechtmatigheidsinspectie op de archief- en informatiehuishouding.
- Gemeente Oostzaan: een follow-up op de rechtmatigheidsinspectie op de archief- en informatiehuishouding van 2023. Deze inspectie is in samenwerking met het Waterlands Archief uitgevoerd, in verband met de samenwerking tussen de gemeenten Oostzaan en Wormerland in de Gemeenschappelijke Regeling OVER-gemeenten. De rapportage wordt in 2025 aangeleverd aan het College van Burgermeester en Wethouders.
- OVER-gemeenten: een follow-up op de rechtmatigheidsinspectie op de archief- en informatiehuishouding van 2023. Deze inspectie is in samenwerking met het Waterlands Archief uitgevoerd, in verband met de samenwerking van de gemeenten Oostzaan en Wormerland in OVER-gemeenten. De rapportage wordt in 2025 aangeleverd aan het Dagelijks Bestuur van de gemeenschappelijke regeling.

Controleren

De archiefinspectie controleert onder andere vernietigingslijsten en inventarissen van archieven voordat deze worden overgebracht. In 2024 is met name veel tijd gespendeerd aan de volgende werkzaamheden:

- De gemeente Zaanstad heeft een achterstand in de vernietiging van analoge archieven vanaf 2015. De DIV-afdeling van de gemeente Zaanstad is deze achterstand op projectmatige wijze aan het wegwerken. De archiefinspectie heeft hiervoor de vernietigingslijsten tot en met 2018 gecontroleerd en goedgekeurd voor vernietiging.

- De gemeente Zaanstad heeft een achterstand in de vernietiging van digitaal archief in het zaakstelsel Mozard. De archiefinspectie heeft een aanvraag voor een doorlopende machtiging tot vernietiging voor de zaaktypen met een bewaartermijn van maximaal 1 jaar beoordeeld. De doorlopende machtiging is met terugwerkende kracht afgegeven voor de periode 1 maart 2012 tot en met 31 december 2023.
- De gemeente Oostzaan en de GR OVER-gemeenten hadden een achterstand in de vernietiging van hun analoge archief. In 2024 zijn de laatste vernietigingslijsten opgemaakt en door de archiefinspectie gecontroleerd. Hierdoor is de achterstand in vernietiging van het analoge archief volledig weggewerkt.
- De GGD Zaanstreek-Waterland heeft een achterstand in de vernietiging van analoge archieven. De papieren dossiers staan opgeslagen bij Iron Mountain, een extern bedrijf gespecialiseerd in de opslag van analoge archieven. De vernietigingslijsten die op basis van de registraties gegenereerd konden worden waren jarenlang ontoereikend om aanvragen voor een machtiging tot vernietiging te kunnen beoordelen. Door inzet vanuit de GGD is in 2024 inzicht gekomen in welke archieven hier staan opgeslagen en konden vernietigingslijsten gegenereerd worden. De eerste vernietigingslijst voor het jaar 2024/2025 is gecontroleerd door de archiefinspectie. De machtiging tot vernietiging van deze dossiers wordt officieel in 2025 afgegeven i.v.m. de wetmatigheid van de vernietiging.
- De gemeente Zaanstad heeft een achterstand in de overbrenging. In 2024 is een blok bouwdoSSIERS overgebracht naar het Gemeentearchief. De inspectie heeft deze overbrenging ondersteund.

Adviseren

De adviezen die de archiefinspecteur gevraagd en ongevraagd geeft, hebben betrekking op een breed scala aan onderwerpen. Het afgelopen jaar is onder andere geadviseerd over:

- De inrichting van vakapplicaties voor het Stichting Jeugdteam, zodat deze voldoen aan archiefwet en -regelgeving
- De inrichting en uitvoering van archiefvernietiging in het verschillende applicaties en zaaksystemen
- De archivering van email, social media en websites.

Voorlichten

- Voorlichting aan de hand van een presentatie aan de DIV-afdeling van de gemeente Oostzaan. Hierin is uitleg gegeven over de diverse werkzaamheden van de archiefinspectie.
- De archiefinspectie heeft een procedure opgesteld voor het aanvragen van een machtiging tot vernietiging voor duidelijke communicatie naar aangesloten gemeenten en gemeenschappelijke regelingen.
- In afwachting van verdere overbrengingen is van start gegaan met het formaliseren van het overbrengingsproces door middel van het opstellen van concept leidraden en checklists in samenwerking met de Coördinator digitalisering en digitale beschikbaarstelling. In 2025 zal dit verder worden opgepakt.

4 Beheer van archieven en collecties

4.1 Acquisitie

Archieven

Het Gemeentearchief verwierf 24 nieuwe archieven en 44 aanvullingen op reeds eerder opgenomen archieven en collecties in schenking en bruikleen. Vermeldenswaardige aanwinsten zijn:

- *Dominee Eikema te Zaandam (laatste aanvulling op archief PA-0547), ca 1900-2012*
- *Zangvereniging Daniël de Lange, 1889-2020 (samen met projectgroep van de vereniging zelf omgepakt en krantenartikeltje verschenen)*
- *Sint Michaelcollege, 1956-2000*
- *Schaatstrainingsgroep Zaanstreek, 1954-1999*
- *8 bordjes van de kernen van de Zaanstreek (Hotspot Zaanstad 50 jaar) (AW/24/089)*
- *Oosterveld en Romeijn drukinktfabrikanten (Sun chemical)*
- *Polak & Schwarz (AW/22/126)*
- *Stichting Monumenten Spreken*

Ompakwerk door vrijwilligers van de Zangvereniging Daniël de Lange op de studiezaal van het Gemeentearchief.

Bibliotheek

Dit jaar hebben we 467 nieuwe titels opgenomen in de bibliotheekcollectie.

Wij hebben van de heer Kemp uit IJmuiden zijn complete collectie met boeken over de Zaanstreek gekregen. Aangezien de meeste boeken al aanwezig zijn in onze bibliotheek, hebben we in overleg de boeken geschonken aan de beheerders van Zaanse minibiebs.

Verder hebben we de collectie van papieren spellen van Victory Spelen uit Wormerveer (jaren '50) kunnen aanvullen met nieuw aanwinsten.

Beeldcollectie

Het Gemeentearchief verwierf 16 collecties met tekeningen, foto's en (glas)negatieven, waaronder twee unieke prentenbundels met originele tekeningen van Remmet Ouwejan sr.

Audiovisuele collectie

Het Gemeentearchief verwierf in totaal 181 dragers met filmmateriaal en 125 geluidsdragers van diverse particuliere aanbieders. Waaronder een podcast betreffende Het Calff-huis in Zaandam en een reportage over het bouwen aan de ZaanPride-tentoonstelling in het Stadhuis van de Gemeente Zaanstad.

4.2 Toegankelijk maken

Er zijn 14 nieuwe archiefinventarissen beschikbaar gekomen:

- KA-0048 Gereformeerde Gemeente Zaandam
- AC-0008 Collectie Gebouwendossiers Hembrugterrein
- PA-0193 Gebroeders Dil, vishandel Koog aan de Zaan
- PA-0415 Vereniging tot Plaatselijk Nut, afdeling Zaandam (nieuw of aanvulling? Weet Rob)
- PA-0540 De Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, district Noord-Holland
- OA-0188 Gemeentelijke Vrouwenadviescommissies
- PA-0275 PvdA
- PA-0317 Stichting Kinderkamp Zonneschijn afdeling Zaanstreek
- PA-0290 Christelijke Oranje-jeugdvereniging Oranje Garde, afdeling (vendel) Zaandam
- OA-0174 Dienst Onderwijs en Welzijn
- PA-0271 Zaanlandsche Heionderneming, later Zaanlandsche Heionderneming N.V. Koog aan de Zaan
- PA-0196 Wormerveerse Gemeenschap Wormerveer
- PA-0293 - Stichting Het Weefhuis Zaandijk, 1962 – 1974
- PA-0311 - Stoomoliefabriek De Toekomst, later Handelsmaatschappij Saenden Wormerveer, 1872 - 1957, 1967

Verder werd er gewerkt aan de inventarisatie van meerdere archieven, waaronder die van ds. Eikema te Zaandam, het archief van de R.K. Onze Lieve Vrouwe Parochie Zaandam, het archief van de firma en familie Duyvis te Koog aan de Zaan, het archief van oud-politicus Dirk Mooij en de collectie Hembrug. Dankzij de inzet van onze vrijwilligers is de index op de online beschikbare archiefstukken gegroeid van circa 1.260.000 tot 1.289.000 namen van personen en organisaties.

Op het gebied van digitale archivering heeft onderzoek plaatsgevonden naar geschikte tools voor archivering en publicatie van websites. Dit gebeurt in samenwerking met een informatiemanager van de Gemeente Zaanstad. Daarnaast zijn digitale bestanden van BBS de Saen van zgn floppies gedigitaliseerd in samenwerking met het Regionaal Archief Alkmaar.¹

Vanuit het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief vond een schouwing plaats op de zes bedrijfsarchieven die het Gemeentearchief Zaanstad in bruikleen heeft.

Auteursrecht

Op het gebied van het achterhalen van auteursrechten zijn in 2024 geen verdere stappen gezet, door te weinig personele beschikbaarheid.

4.3 Digitalisering

Gedigitaliseerde archieven, collecties, bibliotheekmateriaal en beeldmateriaal in 2024.

Archieven

Gebouwendossiers Hembrugterrein (AC-0008)	1903-2010
Hinderwetvergunningen Zaandam (OA-0207)	1852-1974

Bibliotheekcollectie

Bidprentjes	Ca. 1880-2010
-------------	---------------

Beeldcollectie

Negatieven en glasplaatnegatieven	Ca. 1880-1950
-----------------------------------	---------------

Audiovisuele collecties

146 dragers met films	1938-2014
28 dragers van geluid	1984-2005

¹ Hierover is een artikel geschreven in het tijdschrift *Zaans Erfgoed*, nr 89, juni 2024.

4.4 Digitaal beschikbaar gekomen via de website

De per 1 januari 2024 openbaar geworden delen van de burgerlijke stand, i.c. de geboorteakten 1924, huwelijksakten 1949 en overlijdensakten 1974 zijn openbaar geworden. De scans van de Zaanse dagbladen uit 1954, waarvan het auteursrecht vervallen is, zijn nu ook buiten de muren van de studiezaal online te zien.

4.5 Nader toegankelijk maken met behulp van vrijwilligers

In 2022 is gestart met een uitdagend nieuw invoerproject: de Zaanse transportakten over de periode 1560 – 1811 (51.291 scans). De uitdaging zit erin dat de invoerders goed thuis moeten zijn in het lezen van oud schrift. Hiermee komen de historische gegevens over de aankoop en verkoop van onroerend goed voor een breed publiek beschikbaar.

Voor deze projecten maakt het Gemeentearchief gebruik van het crowdsourcingplatform velehanden.nl.

4.6 Nader toegankelijk door middel van Transkribus

In 2024 is gestart met het automatisch doorzoekbaar maken van handgeschreven gescande documenten. Het gaat om de vorig jaar gedigitaliseerde dag- en nachtrappen van de gemeentepolitieën te Wormerveer en Zaandam. Dit project is uitbesteed aan de organisatie Read-coop, die door middel van het platform Transkribus een HTR-model gelegd hebben over deze scans. De publicatie van deze data op onze website zal in 2025 plaatsvinden.

4.6.7 Materiële verzorging

Onze vrijwilligers hebben circa 75 meter archief ontdaan van nietjes en paperclips en verpakt in zuurvrij materiaal.

Nieuwe aanwinsten worden standaard eerst opgeslagen in de quarantaineruimte en getest op de aanwezigheid van schimmels. Op verdachte plekken worden monsters genomen, die op kweek gezet worden. In totaal zijn 158 schimmeltests afgenomen, waarvan er 17 positief bleken. Deze materialen zijn door de firma Hoogduin in Delft behandeld met gammastraling en gereinigd.

4.8 Depotbeheer

Begin 2024 was er bij de Quarantaineruimte een kleine lekkage, veroorzaakt door een gesprongen sprinkler installatie in de klimaatbeheersingsruimte erboven. De afdeling FZ van de gemeente Zaanstad heeft dit adequaat opgelost. Het calamiteitenplan is goed gevolgd. De archieven en collecties hebben geen schade opgelopen.

4.9 Kengetallen:

Archieven en collecties	Aantallen archieven 2024	Aantal meters 2024
Overheids-archieven	201	2.235,29
Particuliere archieven	522	1029,18
Kerkarchieven	49	294,39
Waterschaps-archieven	12	87,63*
Aparte archiefcollecties	8	9,28
Totaal	793	3.545

*Het lagere aantal (meters) dan vorig jaar, komt door een vervreemding van één waterschapsarchief. Dat vond al plaats in 2021 maar de kengetallen zijn abusievelijk nog tot en met 2023 meegeteld.

Afbeeldingen – aantallen in het collectiebeheerssysteem*			
Type	2023	2024	Groei
Foto's	165.355	165.729	374
Prentbriefkrt.	10.870	10.967	97
Affiches	3.798	3.809	11
Kaarten/tech.tek	3.138	3.139	1
Prenten en tek.	6.279	6.280	1
Dia's	9.602	9.602	
Repro's	6.187	6.188	1
(Glas) negatief	16.242	17.585	1343
Kalender	2.016	2.016	
Zaens Skoon	1.580	1.580	
Totaal	225.067	226.895	1817

* Dit zijn de totale aantallen in het collectiebeheerssysteem, circa 80% (183.671) zijn al beschreven.

Niet alle afbeeldingen mogen op internet getoond worden in verband met auteursrechten. Deze afbeeldingen zijn wél in te zien op de studiezaal.

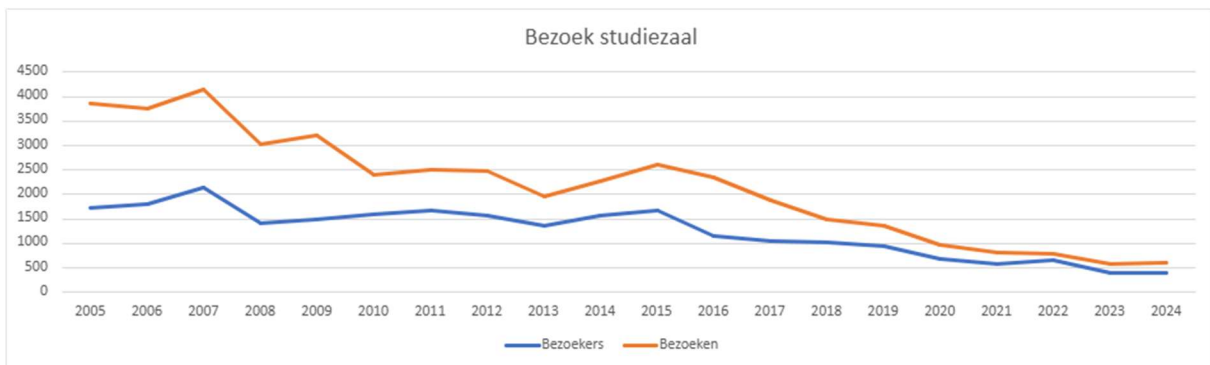
Bibliotheek	Aantallen 2024
Boeken en brochures	23.797
Jaarverslagen (titels)	514
Totaal aantal drukwerken	24.311
Tijdschriftentitels	1029
Krantentitels	123
Totaal aantal titels	25.463

5 Dienstverlening

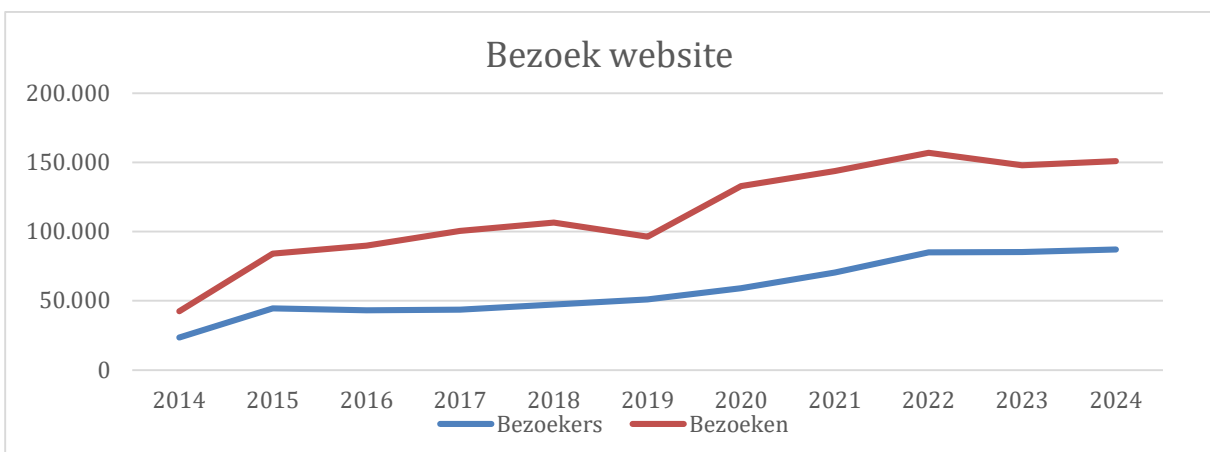
De kern van de dienstverlening bestaat uit het verstrekken van informatie aan burgers en bedrijven en aan ambtenaren van de instellingen die hun archieven bij het Gemeentearchief hebben ondergebracht (Zaanstad, Oostzaan, de Veiligheidsregio, de Omgevingsdienst en het Hoogheemraadschap Hollands Noorder Kwartier).

De werkzaamheden bestaan uit het verlenen van assistentie aan bezoekers op de studiezaal, het beantwoorden van vragen en het uitlenen van dossiers aan ambtenaren van bovengenoemde instellingen. Daarnaast wordt veel informatie online verstrekt via onze eigen website archieef.zaanstad.nl en een aantal (inter)nationale portals, waaronder archieven.nl, oorlogsbronnen.nl, openarch.nl en europeana.eu. Het toenemend online aanbieden van informatie heeft tot gevolg dat het aantal bezoekers op de studiezaal gestaag afneemt. Maar deze afname wordt ruimschoots gecompenseerd door de toename in het gebruik van informatie via de website en portals.

De daling van het aantal bezoeken op de studiezaal zet zich voort. Het aantal unieke bezoekers bedroeg 402 in 2024, zij legden gezamenlijk 608 bezoeken af. Het aantal bezoekers en bezoeken is ten opzichte van vorig jaar licht gestegen. Het is nog te vroeg om te kunnen zeggen of de trend van een dalend aantal bezoekers op en bezoeken aan de studiezaal daarmee verandert.

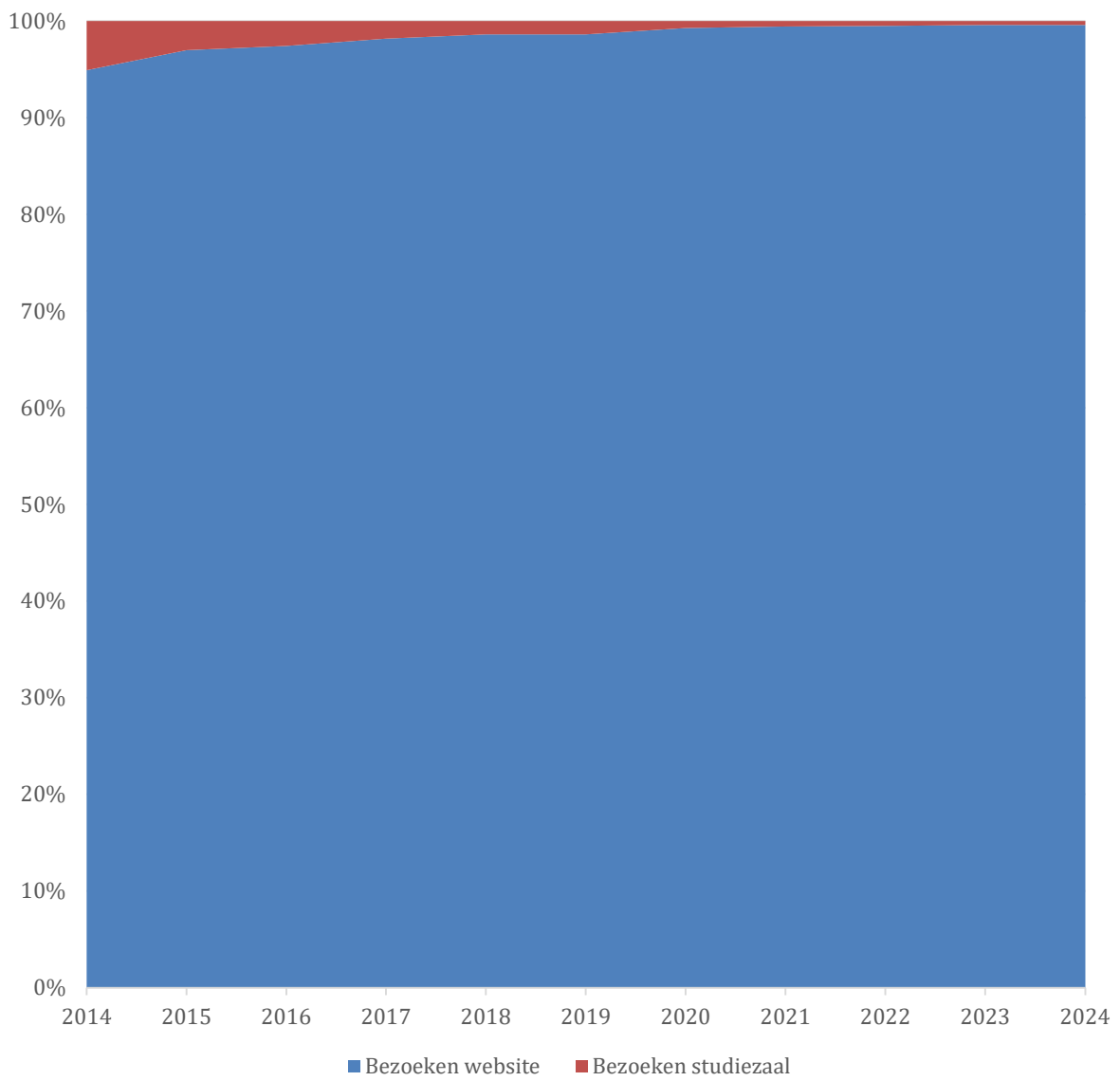

Het aantal digitale raadplegingen nam opnieuw toe. Op de website archieef.zaanstad.nl telden we ruim 87.000 unieke bezoekers. Zij legden samen ruim 150.000 bezoeken af. Beide getallen zijn iets hoger dan vorig jaar. Echter de gemiddelde verblijfsduur op de website was iets lager dan vorig jaar, namelijk bijna 4 minuten.

Het Gemeentearchief participeert in een gezamenlijke chatservice van de archieven in Noord-Holland. Dat is een uiterst efficiënte manier gebleken om eenvoudige vragen te beantwoorden. Onze medewerkers namen 389 gesprekken voor hun rekening.

Percentage bezoeken online vs studiezaal

6 Public relations

6.1. Activiteiten

Het Gemeentearchief Zaanstad stimuleert de belangstelling voor de Zaanse historie en het archief met verschillende activiteiten. Jaarlijks terugkerende evenementen zoals de Filmmarathon, de uitrol van de Westzijderol op Open Monumentendag en de Grote Zaanse Geschiedenis Quiz brengen geïnteresseerden in Zaanse historie bij elkaar. In 2024 besteedden we bij veel evenementen ook aandacht aan “50 jaar Zaanstad”.

26 januari: Filmmarathon (165 bezoekers)

De hele dag draaiden we films uit onze collectie op de studiezaal, bezoekers konden vrij inlopen en zo lang blijven kijken als ze zelf wilden. We kozen films in zwartwit en in kleur, met en zonder geluid: de oudste uit 1934 (over de Koogsche Football Club (KFC)) en de jongste uit 2024 (Vijftig jaar Zaanstad in 50 minuten).

Een zaal vol, tijdens de filmmarathon op 26 januari 2024.

25 t/m 29 maart: Paaseieren zoeken in de Zaalbergkast (30 deelnemers)

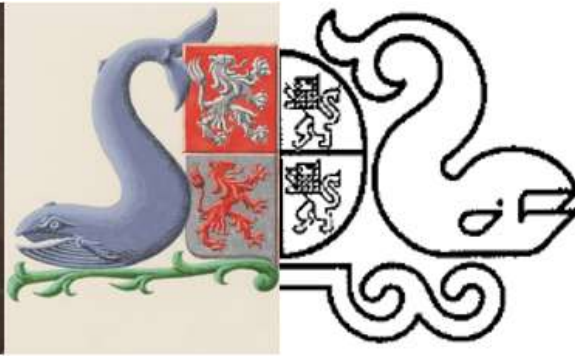
Collega's en studiezaalbezoekers ontdekten hoe de antieke Zaalbergkast werkt en werden beloond met een paaseitje!

7 april: film 'Van Zandijk naar Assendelft' in De Fabriek (90 bezoekers)

Filmvertoning over de verhuizing van de fabriek van Pielkenrood in samenwerking met Hans Pielkenrood.

19 april: Studiemiddag Zaanse Papiergeschiedenis (65 deelnemers)

Bijeenkomst in de raadzaal met sprekers Piet Kleij, Wouter Smits, Jacques Dane, Henk Heijnen, Hans Zwart, Karin Jansen, Lucas de Gier en Johan Joor over o.a. Primus Ouwel, de kunst van het verpakken, PapierRivier en fascinatie voor papier en muziek.

17 mei: Symposium Zaanse identiteit en afscheid Frans Hoving (100 bezoekers)

Bijeenkomst in de raadzaal met sprekers Eelco Beukers (eindredacteur Geschiedenis van de Zaanstreek), Imre Besanger (educator Zaanse Museum), Geert van Bemmelen (raadslid ROSA), Agnes de Boer (gebiedsbiograaf) ter gelegenheid van het pensioen van gemeentearchivaris Frans Hoving.

23 augustus: Summerschool LEGO Pride Bouw je eigen avatar (10 deelnemers)

Brickmaster en bestuurslid van Stichting De Zaanse Regenboog, Oscar Bodelier, vertelde over het ontstaan van de LEGO Pride expositie in de publiekshal. Daarna gingen de deelnemers zelf aan de slag.

Augustus: Summerschool film 50 jaar Zaanstad (65 bezoekers)

'Leuk om oude bekenden te zien' en 'Hey, dat is mijn schoonmoeder!' riepen collega's toen ze deze compilatiefilm zagen, speciaal samengesteld voor het 50-jarig jubileum van de gemeente Zaanstad.

24 juli: Summerschool Rondleiding Hogendam (12 deelnemers)

Samen met stadsarcheoloog Piet Kleij gaf gemeentearchivaris Jan van der Male een rondleiding over het sluiscomplex in Zaandam, het historisch hart van de stad. In deze summerschool legden we nadrukkelijk de link tussen de archeologische collectie en de archiefcollectie bij de gemeente en de museale collectie bij het Zaanse Museum.

Summerschool op het sluiscomplex, 24 juli 2024

14 september: Uitrol Westzijderol op Open Monumentendag (300 bezoekers)

De gemeentearchivaris gaf om 11u een rondleiding over de Westzijde, waarbij hij met name inging op de historie in de 2^e helft van de 18^e eeuw, de tijd dat de Westzijderol is gemaakt.

Papierrestaurator Floor Meijboom voert reparaties aan de 18^e-eeuwse Westzijderol uit, tijdens de tentoonstelling op Open Monumentendag 2024.

FACTSHEET 2024

ca. 560.000

deelnemers

43%

van de Nederlanders (18+)
kent de Maand van
de Geschiedenis

96%

van de deelnemende
instellingen geeft aan in
2025 zeker of misschien
weer mee te doen

906 deelnemende
instellingen

die samen **821**
activiteiten organiseerden

100.000

oplage
magazine
Maand van de
Geschiedenis

10.000

oplage
essay
Maand van de
Geschiedenis

53% van de deelnemende
instellingen werkte samen met
andere organisaties

7,5

waardering
deelnemers

7,9

waardering
deelnemende
instellingen

81%

van de deelnemers heeft actie
ondernomen na deelname,
bijvoorbeeld door:
• informatie op te zoeken
• na te denken over de rol
van geschiedenis in de
huidige samenleving etc.

49%

heeft na deelname
meer inzicht in de
Nederlandse samenleving

Oktober: Maand van de Geschiedenis (thema: Echt nep)

2 sessies op 2 oktober: Demo hout- en marmerimitatieschilders (15 deelnemers)

Voorbeelden met verf door de schilders Jolande den Braber en Willem Rep en een presentatie over het atelier van Jolande door Jan van der Male.

6 oktober: Zaanse bedrijfsfilm uit 1955: Van Zandijk naar Assendelft'

Reprise omdat de film in april uitverkocht was.

21 oktober: Grote Zaanse Geschiedenis Quiz in het Zaantheater (200 bezoekers)

Twintig fanatieke teams streden weer om de winst en het publiek genoot mee.

26 t/m 31 oktober: Schatzoeken met helderziende Madame Sylvia (25 deelnemers)

Speurtocht met podcast naar een schat in Zaandam in de herfstvakantie.

6.2. Tentoonstellingen

Het Gemeentearchief heeft verschillende vitrines tot haar beschikking om aandacht te vestigen op de eigen collectie. In de publiekshal van het stadhuis organiseert het Gemeentearchief tentoonstellingen samen met historische verenigingen of verzamelaars uit de Zaanstreek, omdat deze samen het geheugen van de Zaanstreek vormen.

- **Januari: Zaadamse Gemeenschap (1948-2024)**

De opening vond plaats in de Bullekerk tijdens de opheffingsbijeenkomst van de stichting.

- **Mei: 5 jaar ZaanPride en 50 jaar Zaanstad in LEGO**

De opening was onderdeel van een bijeenkomst in de raadzaal ter gelegenheid van vijf jaar ZaanPride met sprekers Frank Vos (De Zaanse Regenboog), Ingeborg Oderwald, speelfilm De Beslissing van Wahid Sanouji, lied door Rosanne Kolvers en Geert Rijken, Film De Zaanse Regenboog van Jasmine de Vries, Agatha Hooijschuur over pottencabaret Potsierlijk, Jacqueline Scholte over Roze Zaterdag in 2025, ondertekening intersekseverklaring door burgemeester Jan Hamming en Miriam van der Have (NNID), burlesque act door Rosie Delovely en Bas Hageman over de Parse Vrijdagkrant.

- **Oktober: 100 jaar samen spelen: Zaanse muziekverenigingen toen en nu**

De tentoonstelling werd geopend met een concert door OrkestZ in de publiekshal van het stadhuis. OrkestZ is een samengesteld orkest uit de Zaanse muziekverenigingen Apollo Koog-Zaandijk, het Zaans Show Orkest, Soli Koog-Zaandijk, Jeugdharmonie Nuevo, ZFCZaandijk, het Saens Harmonie Orkest Assendelft, Fanfare Onderling Genoegen Krommenie, Harmonie Soli Zaandam en Crescendo Assendelft, die de tentoonstelling gezamenlijk voorbereidden.

Tot slot zijn er werkzaamheden gedaan voor een feestelijke bijeenkomst van 60 migranten in Nederland in de Sultan Ahmetmoskee in Zaandam, uitgaande van Union of International Democrats (UID) Nederland. Ook is een bijdrage geleverd aan een reizende tentoonstelling van de vereniging DIDF Zaanstad inzake de migratiegeschiedenis van de Turkse gemeenschap.

6.3. Kranten

Er is 40 keer over tentoonstellingen en evenementen van het Gemeentearchief geschreven in de Zaanse kranten (Noord-Hollands Dagblad en het Zaanstad Journaal in het Zaans Stadsblad) en digitale media (De Orkaan, Zaanstad.Nieuws en de nieuwsbrief van de Maand van de Geschiedenis). In het Archievenblad publiceerde het Gemeentearchief een artikel over *De vieze potjes van Tilroe* in de rubriek "Bijzondere objecten uit de archiefdepots".

6.4. Publicaties

- Een bespreking van een film uit onze filmcollectie in elk nummer van het kwartaalblad Zaans Erfgoed
- Artikel geschreven in Zaans Erfgoed over de aanwinst Floppies van BBS De Saen (Zaans Erfgoed juni 2024, nr. 89)
- Artikel geschreven in Archievenblad over bijzonder 'object' binnen archieven: de "Vieze Potjes van Tilroe" (Archievenblad nr 91, november 2024)
- Artikel geschreven in Zaans Erfgoed over kruisverbanden familie en firma Ebmeijer te Zaandam in onze collectie (Zaans Erfgoed november 2024, nr 91)
- Medewerking aan het boek Gastarbeiders aan het werk

6.5. Social media

Instagram

Via gemeentearchief_zaanstad plaatst het Gemeentearchief een paar keer per week foto's van het Zaanse heden met een achtergrondverhaal uit het archief, onder het motto 'De geschiedenis ligt op straat'.

85 berichten geplaatst in 2024
1063 volgers (op 31-12-2024)

Top-3 Insta posts:

1: 50 likes.

2: 37 likes.

3: 36 likes (deze drie berichten halen een gedeelde 3^e plaats)

Twitter/X

Via @ArchiefZaanstad bericht het Gemeentearchief over actualiteiten, historische gebeurtenissen, personen en evenementen.

52 tweets geplaatst in 2024
1545 volgers (op 31-12-2024)

De activiteit van volgers is op Twitter/X nogal gedaald in het afgelopen jaar. Een paar van onze berichten halen nog vijf tot zeven likes, maar er is niet veel interactie meer met volgers. Berichten met nostalgische foto's doen het op Twitter/X beter dan aankondigingen van activiteiten.

Facebook

Op Facebook plaatst het Gemeentearchief berichten over evenementen, korte filmpjes, mooie vondsten in het archief en foto's van bijeenkomsten.

99 berichten gepost in 2024
637 volgers (op 31-12-2024)

Top-3 van meest bekeken Facebook-berichten:

1: 3150 weergaven.

2: 2700 weergaven

3: 2248 weergaven

7 Educatie

Basisonderwijs

Op 27 maart presenteerde het Gemeentearchief de educatieprojecten Woorden van Vroeger, Samen leven in Zaanstad en Papieren geheugen op de informatiemarkt van het Fluxus Cultuurmenu aan bredeschoolcoördinatoren in Het Motorblok in Zaandam.

Er kwamen vijf schoolklassen voor het educatieproject Papieren geheugen (124 leerlingen) en twee schoolklassen voor Samen leven in Zaanstad (45 leerlingen).

Voortgezet onderwijs / HBO

Via JINC kwamen vier groepen met in totaal 28 leerlingen uit klas 2 VMBO en groep 7/8 Bliksemstage bij het Gemeentearchief. De leerlingen deden een dagdeel verschillende opdrachten om te ervaren hoe het is om bij een archief te werken, zoals ompakken, ontzichten en studiezaaldienst.

De groep studenten van de HvA tijdens de presentatie aan de gemeentearchivaris, Frans Hoving.

Een groep van tien HBO-studenten ICT van de Hogeschool van Amsterdam deed een pentest-opdracht met het Gemeentearchief. Gemeentearchivaris Frans Hoving nam de resultaten in ontvangst.

Stages HBO

Een vierdejaarsstudent van de opleiding Cultureel Erfgoed van de Reinwardt Academie liep stage bij het Gemeentearchief. Zij maakte een archiefbewerkingsplan en bewerkte een gedeelte van het archief van de Zaanse vormgever Swip Stolk.

Maatschappelijke stages

Een leerlinge uit 4 VWO kwam een dag bliksemstage lopen om te ervaren hoe het is om bij een archief te werken.

Volwasseneneducatie

Ons aanbod van cursussen, workshops en rondleidingen voor volwassenen in 2024 bestond uit:

- Archiefqueeste voor collega's (op eigen verzoek: alle secretaresses en de gehele afdeling Juridische Zaken) in februari en voor de 3e prijswinnaars van de Orkaan Eindejaars Nieuwsquiz 2023 in maart. Archiefmedewerker Aimée Klerk liet hen in groepjes kennismaken met het archief in een actieve mix van escaperoom, speurtocht en rondleiding. (67 deelnemers)
- Bijeenkomst NGV Zaanstreek-Waterland in maart. Archiefmedewerker Geke van de Kamp gaf een workshop "Zoeken in kranten". (23 deelnemers)

8 Vrijwilligers

Eind 2024 waren in totaal 50 vrijwilligers werkzaam voor het Gemeentearchief. Zij besteden gemiddeld één dagdeel in de week aan activiteiten voor het archief. Zij worden aangestuurd en begeleid door vaste medewerkers. Eén keer per jaar organiseert het archief een gezamenlijk uitje voor hen. Op 24 januari 2024 vond het vrijwilligersuitje plaats.

Vrijwilligers op het Gemeentearchief

Iedere dag werken vrijwilligers, in groepjes of alleen, op het Gemeentearchief aan verschillende projecten:

- beschrijven van foto's uit de collectie van het Noord-Hollands Dagblad
- ontsluiten van de videocollectie: films bekijken, een korte beschrijving maken en medebepalen of de films gedigitaliseerd moeten worden
- toegankelijk maken van archieven
- materieel verzorgen van archieven (mede met behulp van een groep Syrische statushouders via de Stichting New Bees)
- plaatsregistratie van archieven
- beschrijven van oude en recente foto's en foto's scannen of bewerken met Photoshop om de kwaliteit te verbeteren
- inventariseren en ompakken van de collectie watermerken (ca. 1.000 blanco vellen).

Het koppelen van scans aan bestaande transcripties van het Oud Rechterlijk archief van Krommenie door een vrijwilliger is voltooid. Het beschrijven van clichéafdrukken van Zaankanters in de vroege 20e eeuw is eveneens afgerond. Voor beide projecten geldt dat de gegevens doorzoekbaar zijn gemaakt via de website.

Vrijwilligers die vanuit huis werken

Een deel van de vrijwilligers werkt vanuit huis aan het indiceren van historische persoonsgegevens. Zij zijn verder gegaan met het aanvullen van de bevolkingsregisters 1900-1940: deze waren alleen geïndiceerd op hoofdbewoner en inwonenden met afwijkende achternamen. Deze gegevens worden aangevuld met de namen en geboortedata van alle inwonenden met dezelfde achternaam als de hoofdbewoner.

Ook werden in 2024 weer veel recent gescande akten van de burgerlijke stand geïndiceerd. Vrijwel alle akten zijn nu, wanneer zij openbaar komen, direct op naam en geboorte-, huwelijks- of overlijdensdatum doorzoekbaar.

Kengetallen/mijlpalen:

- 258 volledige beschrijvingen (trefwoorden én personen) van films gerealiseerd voor publicatie op internet
- 300 volledige beschrijvingen van geluidsopnames gerealiseerd voor publicatie op internet
- 50 dvd's bekeken en geselecteerd op behouden of afstoten

Project Vele Handen – Zaanse transportakten.

Met de hulp van de vrijwilligers van Vele Handen maken we de collectie online doorzoekbaar.

Aantal deelnemers: 295 personen
Aantal scans in totaal te beschrijven: 51.291 scans
Duur van het project: juni 2022 – heden

In 2024 is tot en met circa 5,1% van het project geïndiceerd. Van de geïndiceerde akten is circa 0,9% gecontroleerd.